

BORGERLIGHETENS

ANSVAR

Av fil. dr IVAR ANDERSON

1930-TALETS förra hälft har varit en svår tid för borgerlig politik i vårt land. Motvinden har blåst hård och envis. Det har varit klenst med humöret och entusiasmen. Många ha redan tröttnat och uppgivit kampen, andra ha i desperation velat slå hela spelet i stycken. Kritiken har varit skoningslös även inom de egna leden, men den har icke haft mycket av uppbyggande kraft att komma med. De som velat något nytt och positivt ha icke kunnat samlas till handling. Tönen i den politiska debatten har varit förgärd och bitter. Stickord och speglosor ha varit de flitigast använda argumenten. Förgäves har man väntat på en rensande vindpust. Medan självuppgivelsens anda spritt sig inom de borgerliga partierna, har en politiskt konsoliderad, segerviss socialdemokrati kunnat sätta sig fast i sadeln och förbereda en avgörande framstöt för att erövra den politiska makten.

Orsaken till denna borgerlighetens politiska kris har man i allmänhet velat se endast i partisplittringen och bristen på ett positivt handlingsprogram. Det finns även andra, djupare liggande orsaker, som sammanhånga med den allmänna kulturkrisen, men den akuta anledningen är tvivelsutan den nyss nämnda. De borgerliga partierna ha visserligen en gång vart fjärde eller kanske t. o. m. vart annat år enat sig om en gemensam neutral kartellbeteckning vid riksdags- eller landstingsvalen, men det har också varit det enda tecknet på en »borgerlig samling». Denna har då haft en rent negativ uppgift: att hindra de under gemensam parti-beteckning samverkande socialdemokratiska och kommunistiska partierna att göra extravinsterna på de splittrade borgerliga partiernas bekostnad. Så snart valet är över är det slut med »samingen»! Den har upplösts i ett surmulet gnatande, och partierna ha skyndat att åter intaga sina taktiskt förmånliga positioner, ängsligt bevakande varandras åtgärder och undvikande allt, som kunde tänkas medföra solidariskt ansvar för en handlingens poli-

tik. Det har förekommit enstaka försök till borgerlig samverkan i vissa riksdagsfrågor, men det har i regel skett utan partiledningarnas initiativ. Trots allt vad som sagts under många år om borgerlig samling ha ännu inte ens konturerna till ett handlingsprogram för borgerlig samverkan i riksdagen utstakats.

Det gagnar intet att nu riva i det förgångna. Framtiden må döma om vems skulden var. För oss gäller det att få slut på processen. Vi kunna icke släpa med oss arvet från söndringens, vågmästeriets och det parlamentariska lurpassandets föga berömliga epok. Den måste vara ett avslutat kapitel. Det är förutsättningen för att en handlingskraftig politik skall kunna byggas upp. Här för behövas inga nya och främmande ideologier. Det faktiska läget ger en tydlig anvisning om vad som fordras. Det räcker icke med en »borgerlig» eller »nationell» samling med blott den negativa uppgiften att förhindra en socialistmajoritet vid 1936 års val. Väljarna ha rätt att få veta, vad det är, som bjuds dem som *alternativ* till den regeringspolitik, som nu i snart fyra års tid skickligt och framgångsrikt utsuddat gamla gränslinjer och uppmjukat borgerliga principer på det ekonomiska området. Det räcker inte med att lova att detta alternativ skall presenteras, om det blir en borgerlig majoritet. Föreligger det inte före valet, lär det knappast bli några utsikter att få proba det efter valet. Då är den socialistiska majoriteten tämligen given.

Det är sannerligen icke något partipolitiskt renlevnadsnit, som ligger bakom kravet på klara linjer och ordentligt angivna mål för politiskt arbete. Inte splittras väl nationen mera genom att de sakliga motsättningarna definieras och diskuteras än när striden föres genom förbittrade personliga utfall och frammanandet av allehanda »makter» ur folksjälens djup! Påståendet att en borgerlig samling måste rikta sig mot Sveriges arbetareklass och syfta till att beröva denna politiska och materiella fördelar, som den tillkämpat sig, är rena nonsens. Den svenska arbetareklassens politiska inflytande är icke beroende av en socialdemokratisk regeringsutövning. Det kommer under alla förhållanden att göra sig gällande, i stat och kommun, icke endast i kraft av arbetareklassens numeriska styrka utan även genom den politiska mognad, erfarenhet och ansvarskänsla, som decennier av politiskt och kommunalt arbete givit den. När vi avvisa klasspolitiken som en otidsenlig arbetsform i det demokratiska samhället, rikta vi oss icke mot arbetareklassens berättigade anspråk på medinflytande,

utan mot de diktaturanspråk, som alltmera ohöljt framträtt inom den politiska partiriktning, som fordrar ensamrätt att föra arbetareklassens talan. En socialdemokratisk majoritetsregering blir förr eller senare en klassdiktatur, och den kan särskilt i dessa tider i vissa situationer bli ett incitament till utomparlamentariska oppositionsrörelser, som rikta sig mot den demokratiska samhällsordningen. Risker här för blir större i samman mån som bristen på en fast och enhetlig borgerlig politik framkallar en känsla av att intet alternativ finnes inom den nuvarande författningens ram till en sådan klassdiktatur.

Det gäller för varje parti, som vill leva och göra sina åsikter gällande, att utforma ett klart handlingsprogram, men det gäller nu dessutom för alla borgerliga partier att på ett sådant sätt samordna sin politik, att den kan utgöra ett alternativ till ett socialistiskt majoritetsstyre. Detta är den enkla, men allvarliga innebörden i kravet på borgerlig samverkan. Ordet »borgerlig samling» låter i mångas öron illa, och orsaken härtill är väl närmast den, att det alltför flitigt brukats som tillhygge i den partipolitiska debatten. Men rätt ofta förhåller det sig nog också så, att den vrångbild av den borgerliga samverkans innebörd och syfte, som utmyntats av socialdemokraterna, gjort många borgerliga betänksamma inför kravet på en gemensam borgerlig front. Här få dock icke orden skymma bort realiteterna.

Visserligen bjuder det emot, att tala om en borgerlig lösning av försvarsfrågan, en hela nationens livsfråga. Men om man har klart för sig, att det socialdemokratiska partiet åtminstone för närvarande icke kan förmås att medverka till ett försvarsbeslut, som ger tillnärmelsevis den effektivitet, som försvarskommissionens utredningar visat vara erforderlig, då är det realpolitik och alls inte någon partispekulation att i det nationella försvarets intresse förorda en borgerlig samling i denna fråga. På den ekonomiska politikens, jordbrukspolitikens och skattepolitikens områden möter en hel rad av frågor, där goda förutsättningar för en borgerlig samverkan finnas och där ett gemensamt borgerligt handlingsprogram jämförelsevis lätt kan utformas. Icke minst betydelsefull vore en sådan samverkan för lösningen av de stora lagstiftningsfrågor, som gälla regleringen av organisationsväsendet och arbetsfredens tryggnad. Dessa frågor böra såvitt möjligt aldrig lösas mot arbetareklassen men få icke heller avgöras i en ensidig klasspolitikens tecken. Varken principiella eller praktiska motsätt-

ningar borde här få hindra en borgerlig samverkan. Detsamma gäller om riktlinjerna för arbetslöshetspolitiken och de krisbekämpande åtgärderna under en lågkonjunktur. Det vore ett alltför dyrbart äventyr, att ännu en gång låta en socialdemokratisk regering föra sin speciella krispolitik under en ny depressionsperiod.

Den aktuella uppgiften för en borgerlig samverkan är emellertid den ovan angivna: att utforma ett alternativ till ett socialistiskt majoritetsstyre. Jag är medveten om att ett sådant handlingsprogram blir starkt tidsbegränsat. Utvecklingen går fort och de politiska problemställningarna växla snabbt. Nya idéer om samhällets styrelse och om medborgarnas förhållande till staten skola så småningom utkristalliseras ur denna tids oroliga och förvirrade sökande. Det gäller för oss alla, och icke minst för den konservativa åsiktsriktningens företrädare, att fördomsfritt pröva det nya, icke på förhand avvisa det, men icke heller tanklöst acceptera varje nytt slagord, som tänder eld i ungdomliga sinnen. I väntan på det nya få vi icke försumma vår plikt i dagens samhälle, icke genom inbördes splittring understödja dem, som vilja utplåna varje spår av borgerligt inflytande på samhällets styrelse.

Den förnyelse, som alla längta efter, kommer ej till oss genom en uppenbarelse. Den förutsätter självprövning, ärligt arbete, en fördjupad känsla av ansvaret inför de samhälleliga plikterna. Den politiska spekulationen har sin uppgift, vardagsarbetet i offentlighetens tjänst har också sin. De stora andarna se föraktfullt ned på den, men huru än styrelseformerna växla måste dock den uppgiften fyllas. Så visst som vi tro på sanningen och styrkan hos idéer, som vi kunna kalla borgerliga och som i alla händelser äro oförenliga med socialismens ideal, så visst är det vår skyldighet att se till att dessa idéer få det största möjliga inflytande på samhällets styrelse och utveckling. Det är den enkla och samtidigt stora uppgiften för den borgerliga samlingen, en uppgift som alltför ofta har skymts bort av partirivalitet och personliga motsättningar men som nu, inför ett betydelsefullt avgörande i svensk politik, tvingar oss att göra rent bord med gamla fördomar och motsättningar och söka nå enighet om det väsentliga. Och det väsentliga för borgerlig politik är nu att bevara de andliga och materiella värden, som borgerlig livssyn och borgerlig samhällsarbete skänker åt vårt land. Det gemensamma ansvaret härför är föreningsbandet i borgerlig politik.